

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Аужырэ мафэхэм республикэм илэжыгъэ хъасэхэм комбайнэ пчъагъэу ахэтым хахъозэ къырэко. ПстэумкIи бжыхъэсэ гектар мин 78,5-м фэдизым шыщэу мэкъуогъум и 27-м ехъулэу республикэм шыуахыжыгъэр гектар мин 15,5-м фэдиз хъазыр. Ащ гектар телытэу центнер 29,8-рэ къырахы, пстэумкIи лэжыгъэ тонн мин 46-м ехъу аугъоижыгъ.

Хъэми коцыми ялұхыжын мафэ къэс нахъ зеушъомбгъу. Хъэ гектар мин 13,5-м ехъу яуахыжын фаем шыщэу тыгъуасэ ехъулэу аугъоижыгъэр гектар мини 9,7-м фэдиз хъазыр, ащ шыщэу аужырэ мэфитлұм хъэр зытырахыжыгъэр гектар мини 2,2-м хъазырэу лыкIэхъагъ. Хъэу аугъоижыгъэм гектар телытэу къырахыгъ центнер 26,1-рэ, пстэумкIи тонн мин 25-м ехъу къахыжыгъ.

Коцым илұхыжыны Мыекъопэ районым фэшъафэу республикэм зэкIэ иадрэ районхэм защиушъомбгъу. Коц гектар мин 64,6-м ехъу яуахыжын фаем шыщэу мэкъуогъум и 27-м ехъулэу аугъоижыгъэр гектар мини 5,7-м ехъу. Аужырэ мэфитлұм коц гектар мини 4,7-м ехъу республикэм шыуахыжыгъ. Коцым гектар телытэу центнер 36,2-рэ къырахы, пстэумкIи тонн мин

Лэжыгъэм илұхыжын зеушъомбгъу

ЮНЫГЪУ-2012

21-рэ фэдиз къахыжыгъ. Республикэм ирайонхэм ащыщхэм коц гектар пчъагъэу ащыуа-

хыжыгъэр ыкIи зы гектарым къащырахыгъэр: Теуцожыр — 707-рэ, 40,4-рэ, Джаджэр —

2225-рэ, 39,7-рэ, Красногвардейскэр — 1315-рэ, 34,9-рэ, Кошхъаблэр — 535-рэ, 30,3-рэ, Шэ-

уджэныр — 890-рэ, 30,1-рэ. **ЛІХЪУСЭЖЪ** Хъаджэртбый.

Адыгеир арагъэлъэгъугъ

Мы тхъамафэм иапэрэ мэфитлұ, мэкъуогъум и 25—26-хэм, Китаим къыкIыгъэ журналистхэр, Пекин ителевидение ыкIи Китаим и Дунэе радио ялофышIэхэр Адыгеим шылагъэх. АР-м лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэкъэгъухэм адыралэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ, туризмэмкIэ ыкIи курортхэмкIэ икомитетхэр ыкIи Адыгеим ижурналистхэм я Союз кIэщакIо зыфэхъугъэхэ пресс-турым ахэр хэлэжъагъэх. Джащ фэдэу Урысыем и Гупчэ СМІ-хэм ялIыкIохэр, Ростов хэкум, Краснодар краим яжурналистхэр къэкIоугъагъэх.

Апэрэ мафэм, мэкъуогъум и 25-м, хъакIэхэр Адыгеим икIэлэ шъхьалэ нэлуасэ фашыгъэх, чIыплэ дахэу илэхэр арагъэлъэгъугъэх. А мафэм ахэр Лъэпкъ музей, КъокIыплэм щыпсэурэ лъэпкъхэм искусствэхэмкIэ якъэралыгъо музей и Темыр-Кавказ къутамэу Мыекъуапэ дэтым ащагъэх, Адыгеир анахъ зэрыгушхохэрэм ащыщэу, зэлашIэрэ тикъэштокIо ансамблэу «Налмэсым» ирепетицие рагъэплъыгъэх. Пчыхъэм хъакIэхэр Мыекъопэ районым ит зыгъэпсэфыплэхэм ащыщэу «Даховская Слобода» зыфиорэм шагъэ-

шIуагъэх. Ащ фэгъэхъыгъэ пчыхъэзэхэхэр Адыгеим ыкIи нэмыкI республикхэм ащызэлашIэрэ артистэу Кукэнэ Мурат зэрищагъ, «Налмэсым» икIа-шъохэм ащыщхэу агъэхъазырыгъахэр шарагъэлъэгъугъэх.

ЯтIонэрэ мафэм хъакIэхэм Адыгеим ичIыплэ анахъ дахэхэр къарагъэплъыхъагъэх. Пстэумэ апэу Хъаджэжъу икIушъхъэ тIуакIэ ащагъэх, нэужым Руфабо (Сырыфыбг) ипсыкъефэххэр арагъэлъэгъугъэх, къушъхъэм ичIыплэ гъэшIэгъонхэр зыщызэ-лэплъыхъанхэ плъэкIышт лэгаплэхэм къащыцугъэх, Азиш-

скэ гъочIэгъым, нэмыкI чIыплэ гъэшIэгъоныбэмэ ащылагъэх.

Китаим къыкIыгъэ журналистхэм алъэгъугъэхэр лъэшэу ашIогъэшIэгъоныгъэх, тикъушъхъэхэр ашIодэхагъэх, съемкэхэр бэу ашыгъэх, сурэтыбэ тырахыгъ. Адыгеим икIэлэ шъхьалэ икIэбзагъэ, чыгхэр, къэгъагъэхэр бэу зэрэдэтхэр агъэшIагъоу къыхагъэщыгъ, пстэумэ анахъэу адыгэ къашъохэр нахъ агу рыхыгъэхэу алуагъ.

Пресс-турыр зэрэкуагъэр нахъ игъэкIотыгъэу тигъэзет къыхиутышт.

ХЪУТ Нэфсэт.

ГЪЭМЭФЭ ЗЫГЪЭПСЭФЫГЪОР

Апэрэ зэфэхъысыжъхэр ашыгъэх

Урысые Федерацием и Роспотребнадзор ипашэу, санитар врач шъхьалэу Г. Г. Онищенкоэм бэмышIэу зэхичгъэгъэ селекторнэ зэIукIэр зыфэгъэхыгъагъэр кIэлэцIыкIухэм ягъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо кампание иапэрэ мазэ, иапэрэ чэзыу зэрэкуагъэм изэфэхъысыжъхэр ары. Ащ хэлэжъагъэх Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу А. Т. Осмэныр, кIэлэцIыкIухэм, бзылфыгъэхэм ыкIи унагъом иIофыгъохэмкIэ отделым ипашэу Н. М. Абрэджыр.

Селекторнэ зэIукIэм шытегущылагъэх мы Iофыгъор къэралыгъом зэрэпсауу зэрэщызэхэ-щагъэм, регионхэм къыныгъоу зэпачын фаеу хъухэрэм, ахэм ядэгъэзыжын иамалхэм.

Адыгэ Республикэм шыпсэурэ кIэлэцIыкIухэм языгъэпсэфыгъо смени 4-у зэтеутыгъэшт. Апэрэр

аухыгъ. Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ къызэритыгъэмкIэ, кIэлэцIыкIу 1421-рэ ащ къыхырагъэубытагъ.

ЯтIонэрэ чэзыум (сменэм) къыхыуытэхэу мэкъуогъум и 26-м ехъулэу зыгъэпсэфыплэ чIыплэхэм нэбгырэ 9505-рэ ащылэу ары пчъагъэхэм къызэрагъэлъагъорэр. Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо лъэхъаным зэкIэмкIи Iоф зышIэрэ учреждение 97-мэ кIэлэцIыкIу 10926-мэ за-щагъэпсэфыгъ, мы мафэхэм ахэм ащылэхэри дыхэтхэу.

Селекторнэ зэIукIэм къызэрэ-щыхагъэщыгъэмкIэ, зыгъэпсэфыплэ чIыплэхэм зэкIэми ащырэхъат.

Илъэсым пыкIыгъэ мэзыхым къыкIоцI Адыгэ Республикэм ит зыгъэпсэфыплэ учреждениехэм кIэлэцIыкIу 12672-рэ ащылагъ, ар зэкIэмкIи зыпсауныгъэ агъэ-пытэнэу рахъухъагъэм ипроцент 56,9-рэ мэхъу.

(Тикорр.).

ГЪЭМЭФЭ ЗЫГЪЭПСЭФЫГЪОР

ШукIэ агу къинэжъыщт

Юфыгъо зэфэшъхьафхэр зэшIотэхых.

Лъэныкъо зэмылIужыгъо-хэмкIэ зэнэкъокъухэр афызэхэтIэ. ТекIоныгъэ къыдзыхыгъэхэм шIухьафтынхэр ятэхых. Iэ-пIэсэныгъэ зыхэлъэу тилэр бэ. Сурэтхэр, пкъыгъо зэфэшъхьафхэр пластилиным, шыгыжъыем ахэшIыкIыгъэу къырахыллэх.

Хэгъэгъу ззошхор къызежъэгъэ мафэм фэгъэхьыгъэу Iофтхьабзэхэр зэхэтIагъ. КIэлэеджакIохэм патриотическэ пIуныгъэ ят-тыныр типшъэрылъ шъхьалэу тэлъыгъ. КIэлэцIыкIухэр Хэгъэгъу ззошхом зэрарэу къыздихыгъэм, тинахыжъэхэм лIыхужыныгъэу зэрахьагъэм ащыдгъэгъозагъэх, заом хэкIодэгъэ ти-

Гурыт еджапIэу N 5-м къыщызэIуахыгъэ лагерьым джырэблагъэ тыщылагъ. КIэлэцIыкIумэ языгъэпсэфыгъо уахътэ зэрэзэхэшагъэр нэрылъэгъу къытфэхъугъ. ЕджапIэм тыдэмыхъзэ сабий чэф макъэр зэхэтхыгъ. КIэлэцIыкIухэр куп-купэу гошыгъэхэу Iагуаом рыджэгухэу тлэгъугъэ.

Лагерым ипашъэ Людмила Булас КIэлэцIыкIухэм языгъэпсэфыгъо уахътэ зэрафызэхашъэр къытфилотэнэу тельIугъ.

— Илъэс кIэс тиеджапIэ къыщызэIутхырэ лагерым сабыеу

къекIуалIэрэр нахыбэ мэхъу, — игуапэу ащ къыхегъэщы. — Мыгъэ нэбгыри I15-рэ фэдизмэ зыщагъэпсэфы. Отряди 4-у КIэлэцIыкIухэр гошыгъэх.

КIэлэеджакIохэм языгъэпсэфыгъо уахътэ гъэшIэгъонэу, шIуагъэ къыхъэу зэрэзэхэтIагъэ тыпыл. Ахэм апкъышъол гъэпытэгъэным, япсауныгъэ къэухъумэгъэным апае

дзэкIолIхэм зы такыкIэр тафэшъыгуагъ ыкIи мыш фэгъэхыгъэ кино къафэдгъэлъэгъуагъ. Джы сурэтэу къашIыгъэхэм тIаплъышт, усэу къызэрагъэшIагъэхэм тядэIушт.

Тызэгъусэу КIэлэцIыкIумэ такIэрыхыгъэ. ЕтIэфкIэ ашыгъэ сурэтхэм тшIогъэшIэгъонэу тIаплъыгъ. Ятфэнэрэ классым ис Бырдж Темыркъан къытIэрыхыи заом фэгъэхыгъэ усэу зэригъэшIагъэр IупкIэу къытфилуагъ.

КIэлэцIыкIухэм языгъэпсэфыгъо уахътэ ыкIэм фэкIо. Мэкъуогъум и 30-м аухышт, ау пшъэшъэжъыхэм ыкIи шъэожъыхэм ар бэрэ агу къэкIыжъышт.

ПАТИКЪО Анет.

«Жъогъобыныр» къыдэкIыгъ

Журналхэу «Жъогъобын», «Родничок Адыгеи», «Зэкъошныгъ», «Литературная Адыгея» зыфилохэрэм яапэрэ номерхэр лъэшэу гужъуагъэу къыдэкIыгъэх. Ар къызхэкIыгъэр шъугу къэтэгъэкIыжъы. Зэнэкъокъум хэлэжъагъэхэм анахь пIутэу журналхэр къытиридзэнхэу къыхахыгъэр Москoвскэ хэкум ит къалэу Можайскэ дэт полиграф комбинатыр ары. Мы мафэхэм журналхэр къытфашъэжъыгъэх.

«Жъогъобыным» иапэрэ нэкIубгъохэр гъатхэм фэгъэхыгъэ тхыгъэхэмкIэ къырегъажъэх. Ахэм къаКIэлэцIыкIох ХьатыгъужыкIое гурыт еджапIэу ХьаткIо Ахьмэд ыцIэ зыхьырэу къыратхыкIхэрэр. Ахэр журналым ыныбжъ илъэс тIокIыр тфырэ зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэ тхыгъэхэу еджакIохэм къагъэхыгъэхэр ары.

Журналым къыдэхьагъэх Пэнэшъу Сэфэр ирассказ, АРИГИ-м инаучнэ ЮфышIэу Бжъэмыхъу Саният итхыгъэ, Мэхъош Руслъанрэ Цуекъо Джэхъфаррэ яусэхэр, нэмыкIхэри.

ЕджакIохэм яКIэсэ рубрикэу «НэIуасэ зыфэшъушI» зыфилорэри номерым дэт. Мыщ КIэлэеджакIохэр ОркъыжъэкIо Даринэ нэIуасэ щыфэхъуштых.

Адыгэ республикэ КIэлэцIыкIу тхылъеджапIэм ыныбжъ илъэс 75-рэ зэрэхъугъэр игъэкIотыгъэу зэрэхъагъэунэфыкIыгъэр Къат Сусаннэ итхыгъэ къыщелуатгъ. Мы тхыгъэм сурэттехыгъэ дахэхэри хэтых.

Ялэпкъ рыгушхохэрэ, адыгэ шэн-хабзэхэр, лъэпкъым икультурэ шIу зыльэгъурэ еджакIо-

хэу НапцIэкIо Альбинэрэ Хьалилэ Бислъанрэ ясурэт журналым къыдэхьагъ. Мыхэр гимназиу N 22-м щеджэх, еджапIэм щызэхэщэгъэ ансамблэу «Сламым» къыщэщыгъ.

Номер пэпчъ къыдэхьэрэ рубрикэу «Спортым идунай» зыфилорэр ЕмтIыль Нурбий къыгъэхъазырыгъ. Спорт лъэпкъэу тхэквондо-мкIэ зэлухыгъэ зэнэкъокъоу Канберрэ щыкIуагъэм адыгэ КIалэу Джамырзэ Алекс апэрэ чIыпIэр къызэрэщыхыгъэм, Адыгэ Республикэм футболымкIэ иКIэлэцIыкIу командэ хэтэу Тумэ Тлахьирэ игъэхьагъэхэм рубрикэм шъуащигъэгъозэшт.

Цуекъо Нэфсэт къыдигъэкIыгъэ тхылъэу «Нэнэжъым ипхъорэлъфхэр» зыфилорэм журналым нэIуасэ еджакIохэр щыфэхъуштых. Тхылъым къыдэхыгъэ тхыгъэ КIэлэхэри нэкIубгъом итых.

ДЗЫБЭ Назрэт.

Щыфыгъэ дахэ къахэфагъ

Мэфэ зауэлкIэ узэкIэлэбжъмэ, маршрут автомашинэм ис Кобэщыч Рэмэзанэрэ республикэ гимназием щеджэрэ ипшъагъэу Нэфынэрэ ахъщэ ыкIи документхэр зыдэлъ ахъщальэу машинэм къырагъотагъэр зышIокIодыгъэм къыратыжъыгъ. Ащ нафэ къышIыгъ Рэмэзанэ щысэ тепхынэу зэрэщытыр. Ащ лъэшэу тызэрэфэрэзэр къэтэлэ.

Урысыем ипрофессиональнэ литературхэм я Союз и Адыгэ къутам

МВД-м КЪЕТЫ

АР-м хэгъэгъу КIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ къызэритырэмкIэ, мэкъуогъум и 18 — 24-м республикэм бзэджэшIагъэ 78-рэ щызэрахьагъ. Ахэр: хъункIэн бзэджэшIагъэу 3, тыгъон Iофэу 26-рэ, нэпцIыкIэ мылкъу къалахыгъэу — 12, наркотикхэм япхыгъэу — 6, экономикэм ылъэныкъокIэ — 16. БзэджэшIагъэхэм япроцент 92,6-р зэхэфыгъэ хъугъэ.

Ахъщэхэр къатырахыжъыштхэп...

АР-м и МВД МыекъуапекIэ иотдел икIулыкъушIэхэм ыгъэщынэхэзэ ахъщэ къаIызыхэу зэгъуафэщтыгъэхэ илъэс 30 зыныбжъ хъульфыгъэр къаубытыгъ. Ащ иныбджэгъоу илъэс 23-рэ зыныбжъыр игъусэу мээзэ зэкIэлэцIыкIохэм къаКIоцI дзэм къулыкъу щызыхырэ КIалэхэм ахэр язаохэзэ, ахъщэшхохэр къатырахыштых. Ащ фэгъэхыгъэ къэбарыр оперативникхэм къазэралы-Iэсэу Iофтхьабзэ гъэнэфагъэ зэхашагъ, зэгъуафэхэрэм язырэр къаубытыгъ.

КъаIыхыгъэ ахъщэри ыгъэкIонэу игъо имыфагъэу къыIахыжъыгъ. Джырэ уахътэ ятIонэрэм следственнэ IофышIэхэр лъэхъух

Федеральнэ розыским щылэхэр къаубытыгъэх

Республикэм икъэлэ шъхьалэ оперативнэ-лIыхъон Iофтхьабзэу щызэхашагъэхэм яшIуагъэкIэ, илъэс 31-рэ зыныбжъ хъульфыгъэр къаубытын алъэкIыгъ. Ар зыми дэмытхагъэу, ежъ зыщыфэе чIыпIэм щыпсэуштых. БзэджашIэр отделым къызащэм, илъэс-

ныкъом къехъугъэу федеральнэ розыским щылэу къычIэкIыгъ.

Джащ фэдэ хъугъэ-шIагъэ ТэхьутэмыкIое районми къыщыхагъэщыгъ. ХэушъхьафыкIыгъэ Iофтхьабзэу полицием икIулыкъушIэхэм зэрахьагъэм ишIуагъэкIэ, Краснодар щыщ хъульфыгъэу Адыгеим щытыгъуагъэу зэгъуафэщтыгъэхэр къаубытыгъ. Ар краим икъэлэ шъхьалэ щытыгъуагъэуи къычIэкIыгъ.

Зыныбжъ хэкIотэгъэ бзыльфыгъэр зыхъункIагъэр къагъотыгъ

Мээзэ зауэлкIэ узэкIэлэбжъмэ, АР-м и МВД Красногвардейскэ районымкIэ иотдел икIулыкъушIэхэр хъункIэн бзэджэшIагъэм изэхэфын буж итыгъэх,

охътэ шIукIайы тырагъэкIодагъ.

Селоу Красногвардейскэм щыщ бзыльфыгъэу илъэс 77-рэ зыныбжъыр полицием къэкIуагъ. Агъэщынэзэ сомэ мини 3, сотовэ телефон ыкIи гъомылапхъэхэр зэрэтырахыгъэхэр къыIуагъ. Бзыльфыгъэр зэрэщтагъэм къыхэкIэу, тыгъуакIом итеплэ зыфэдэр къыIотэн ыльэкIыгъэп.

ТыгъуакIор бзыльфыгъэм ипхъорэлъф пшъашъэм инэIуасэу оперативникхэм агъэунэфыгъ. БзэджашIэр Краснодар краим щыщэу, чIыпIэ зэфэшъхьафхэм зызэращигъэбылIырэм къыхэкIыкIэ, икъэубытын Iофыгъуабэ къыпыкIыгъ, ау алэкIэкIышъугъэп. ЦIэмэз щыщ КIалэу илъэс 30 зыныбжъыр (мышьытэкIи хьапсым чIэсыгъ) арэуштэу зыкIэзекIуагъэмкIэ зеупчIыхэм, чIыфэхэр аритыжъынхэу зэрэщытыр тельхьапIэ ышIыгъ.

Нэхэе Рэмзан.
«Адыгэ макъэм»
исобкор.

ЛЭЖЬЫГЪЭ ШЪХЪАІЭР ІУАХЫЖЬЫ

ХЫНЫГЪУ-2012

ІофшІэнхэр зэкІэлъыкІоу зэшІуахых

Теуцожь районым шыщ къуа-
джэу Дэдъхъаблэ шыцзэхэ-
щэгъ фирмэу «Синдика-Агро»
зыфилоу Кушгъу Рэмзанэ зипа-
щэм ІофшІэнхэр шыжъотых.
Хыныгъошхом шыфежъагъэ-
хэшъ, ащ имеханизаторхэм
ыкІи ишоферхэм мафи чэщи
яІэп. Зегурылохэмэ, зэдІужь-
хэзэ пстэури зыфэбанэхэрэр лэ-
жъыгъэу къагъэкІыгъэр псын-

цу имыІэу Іоф рагъашІэзэ, нэб-
гырэ пэпчъ зы сменэм чІыгу
гектар 13-м нэсэу къежъо. Ар
ежъхэм шапхъэу яІэм гектари
5 фэдизкІэ нахъыб.

— Тимеханизаторхэм ахэ-
тэп ежъ иунэгъо Іоф фэдэу
хызмэтшІапІэм шыриІэ пшъэ-
рылхэр ымыгъэцакІэхэу, —
еІо фирмэм иагроном шъхъаІэу
Тыгъужь Нурбий. — Алек-

Лыбзыу Аслъанрэ Гъыш
Шумафэрэ. Ахэм ятракторхэм
тележкэ инхэр апышІагъэу ком-
байнэхэм коцыр къачІашы.
Дэгъоу Іоф ешІэ шоферэу
Тыкъэ Нурбий (ятІонэрэ сур-
этыр).

— Лэжъыгъэр хъамэм (ящэ-
нэрэ сурэтыр) бэрэ тедгъэлъы-
рэп, — еІо механизированнэ
хъамэм ипашъэу Хъэшхъуа-
нэкъо Аслъан. — Ащ лыпы-
тэу лэжъыгъэр аукъэбзышъ,
механизаторэу ГъукІэлІ Юрэ
автомашинэм ретакъошъ, шо-
ферэу Нэхэе Юрэ хъамбарым
решалІэ. АдыкІэ Мыгу Аслъан

Гектар пэпчъ — центнер 45-рэ

кІэу, кІэзыгъэ фэмыхъоу угъо-
ижъыгъэныр, хъамбархэм ары-
тэкъожъыгъэныр, хыпкыхэр
жъожъыгъэнхэр ары.

Ар къадэхъу ыкІи. Хъэ гек-
тари 180-у ыкІи рапс гектар
530-у яІагъэхэм яугъоижъын
районымкІэ апэу аухыгъ. Мы
лэжъхъаным хыпкыхэр диск
онтэгъухэмкІэ зэхапкІатэхшъ,
ажъожъых. Мы ІофшІэным
фэгъэзэгъэ жъонэкІо агрега-
тищмэ дэгъоу Іоф ашІэ. Къэ-
зэнэ Рэмзанэрэ ЖакІэмыкьо
Аскэрырэ (ашъхъагырэ сурэ-
тыр) зэІофшІэгъух. Ятракторэу
«Маккорник» зыфалорэм къэу-

сандр Аксененкэм икІалэу Ев-
гений игъусэу ятракторэу «Че-
линджер» зыфиІорэм дэгъоу
Іоф рагъашІэ. Ахэр арых хъэм-
рэ рапсымрэ зытырахыжъы-
гъэхэ хыпкыхэр диск онтэгъу-
хэмкІэ зыгъэкъэбзэжъыгъэхэр,
гектар 87-рэ полупарэу къэзы-
Іэтыгъэхэр, джыри мэфэ Іоф-
шІэгъу къэс гектар 16-м нэсэу
къэзыжъохэрэр. Джащ фэдэх,
хъупхъэу Іоф ашІэ зэгъусэхэ
механизаторхэу Лыбзыу Хъа-
лидэрэ ХъокІо Щамсудинэрэ.
Ахэми ятракторэу «Нью-Хо-
ланд» зыфиІорэмкІэ чэш-зыма-
фэм хыпкы гектар 30 фэдиз
къажъо.

Коцыми фежъагъэх

Лэжъыгъэ шъхъаІэу бжыхъэ
коц гектар 1489-у яІэм иугъо-
ижъыни районымкІэ апэрэу мы
хызмэтшІапІэм шыфежъагъэх.
Непэ ехъулІэу Іуахыжъыгъахэр
гектар 500-м шІокІы. Гектар
пэпчъ гурытмыкІэ, кыраыхы-
жырэр центнер 45-м нэсы.
Нахъ лэжъыгъэ хъэсэ дэгъухэм
яІухыжъын зыфежъэхэкІэ, а
пчъагъэр центнер 50-ми шІо-
кІынэу мэгугъэх.

Коцым иугъоижъын «Лавер-
да» зыфиІорэ комбайнэхэм афэ-
дэхэу плІы фэгъэзагъ. Ахэм
къэуцу ямыІэу Іоф арагъашІэ
комбайнерхэу Дмитрий Опр-
ыжкэм, Андрей Кузьминым,
Руслан Ткаченкэм, нэмыкІ-

хэми. ЛэжъыгъэІухыжъ агре-
гатхэм азыфагу иль зэнэкъо-
къуныгъэм пэрытныгъэр
щІыгъ Дмитрий Опрыжкэм.
Ащ хъамэм коц тонн 700 фэ-
диз аригъэцагъ.

Комбайнэхэм лэжъыгъэу
къаложырэр псынкІэу хъамэм
къэзыгъэсыхэрэми ящитхъу
пІоныр яфэшъуаш. Непэрэ
мафэмкІэ анахъ ІофшІэгъэ
дэгъу зиІэр Андрей Мичуро-
выр ары. Ащ и КамАЗ-кІэ зэ-
уцугъом коц тонн 11 комбайнэ-
хэм къачІищызэ, мафэ къэс
тонни 100-м ехъу хъамэм
къырегъэуалІэ. Ащ ыуж бэкІэ
къинэхэрэп комбайнэхэр шызы-
мыгъэтыхэрэ механизаторхэу

погрузчикымкІэ лъагэу дифы-
езэ, лэжъыгъэр дэгъоу зэре-
гафэ.

Комбайнэ- хэм ауж трактор- хэр итых

Коцыр Іузыхыжырэ ком-
байнэхэм уарзэр аугъоирэп. Ар
къызэхапкІатэзэ, хыпкым
къыхатэкъожъы, етІанэ чІы-
гэшІу папкІэ мэхъужы.

Комбайнэхэм ауж кІэкІэу ит
диск онтэгъухэр зыпышІэгъэ
тракторыр. Мы Іофым фэгъэ-
загъэхэр, ыпэрэ мафэм комбай-
нэхэр зэрыкІыжъыгъэ хыпкым
диск онтэгъухэр зыпышІэгъэ
трактор кІочІэшхоу К-700-р
изыщэхэрэр зэІофшІэгъухэ ме-
ханизаторхэу Бэщыкьо Казбек-

рэ СтІашъу Сэфэррэ. Ахэм
мафи чэщи ямыІэу зызэбла-
хъузэ чІышъхъашъор зэхап-
кІатэ, уцыжъхэр агъэкІодых.

— Мэфэ зауІэрэ зыщыткІэ,
а хыпкыхэм къарэхъэх ып-
шэкІэ зигугъу къэтшІыгъэхэ
жъонэкІо агрегатищыр, — еІо

агроном шъхъаІэу Тыгъужь
Нурбий. — Ахэми тракторист
тІурытІу атес, мафи чэщи Іоф
ашІэ, полупарыр къалэты, къи-
хъащт илэсым игъэбжъу
лээпсэшІу фэшІыгъэным
иамалхэр зэрахъэх.

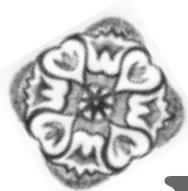
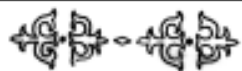
— Дэгъоу Іоф зышІэхэрэр
дэгъоуи тэгъашхэ, — икІэ-
ухым къыхегъэхъожъы Хъэш-
хъуанэкъо Аслъан. — ТишхапІэ
зэтэгъэпсыхъагъ, лыми, хэтэ-
рыкІми, нэмыкІхэми ташыкІэ-
рэп, апэрэ ыкІи ятІонэрэ шхы-
ныгъохэри шагъэхъазырых.
ТипщэрыхъакІохэу Хъэшхъуа-
нэкъо Ирнэрэ Шэуджэн Мари-
нэрэ (ятфэнэрэ сурэтыр) хъуп-
хъэх, шхыныгъо зэфэшъхъаф-
хэр гохыхъу механизаторхэм
афагъэхъазырых, игъом губ-
гъом афарагъашхэ, зэкІэри
агъэразэ. Ащ фэдгъэзагъэх шо-
ферхэу Къошк Налбыйрэ
Шэоджэ Аслъанрэ. Щэджэ-
гъуашхэм ыуасэр сомИ 10,
пчыхъэшъхъашхэр — сомИ 5.

Сурэтхэр тезыхыгъэр Іэ-
шъынэ Аслъан.

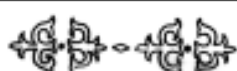

ЛИТЕРАТУРНЭ НЭКИУБГЪУ

ЛЪЭШКЪЫМ
ИХЪАРЗЫНЭЩ

Пэублэ клэкл

«Мэшо нэф дэдэ сэлъэгъу, сызэрыгъозэцтыр сэлъэ», — ылогъагъ урыс писатель цлэрылом. Мы гуыцлэ лъэшхэр, блэкIыгъэ уахътэм итэу, адыгэ поэт шлагъоу НакI Шъалихы (лъэпкэ литературэм итарихъ зэрэхъагъэр Нач) лъэхъанэу зыхъатыгъэм кыыцкIылотыкIыжыкIыныгъэ ылъэкIыцтыгъэ. Ау мырзуцтэу Николай Лесковым зы-зилъытэжыгъагъэр ицылэныгъэ гъогу хъазыгъэу гъунэм зыщелъэгъэныр арыгъэ. МэкъумэщышIэ унагъом кыхъу-хъэгъэ клэлэ гупкIэр, НакI Шъалихъэ, ащ фэдэ «мэшо нэф дэдэм» рыгъуаззэ ылъэжыгъэм инахъыбэр зэхъуагъэу кыыздэхъэгъэ апэрэ тхылъыр кызыдегъэкIым (1939) ыныбжэ илъэс цэкIым итыгъ. Ащ ыцлагъэр — «Нэфылъ»!

Шъалэныгъэм игъогуонэ мыпсынлагъохэр кызынчыгъэх. Лесковым кыныбжыкIым ымыушэтыгъэнкIи мэхъу поэт ныбжыкIэр «лъэбгъу едын шэфрытхъон» хъазабэу зы-хъатыгъэм фэдиз. Ащ пайи хъоршэр хъат-къуртмэ, клэхъу-клэчъ хъалэ-балыкэм ар ахъагъэп. Къэсыгунышысырэн, поэтмэр кызышIэжыкIыгъэм кысфалотажым, сбор-ник закъоу кыкIэныгъэм (зыгъэунэрэхъуджэнхэр кы-кыокIыгъэх, апэрэ тхылъыр НакI Шъалихъэ ауажыгъэу фэхъугъ!), нэмыкI хъуыгъэхэу ыкIи машинопись-лэ-

пэрытхэу сызэдэжагъэм сшIошъ кызырагъэхъуыгъэм те-тэу къэсIо: уемыхъырэхъышэжыкIыгъэм сикъоджэгъу поэти-ческэ талантышхо хэлъыгъ! Ары шъхъае, ыпэкIи хъэ-гъэунэфыкIыгъ, «есыкIэ» дэгъу дыриIэжыгъэп, талант шыпкыгъэ зыхэлэм сыдыгъокIи зэрэхъабзэу. Лъэхъаныри псыхъо кыуыгъэхъоу кызырыкIуагъэп.

Литературэм ихъызмэт лъанIэу зыпылгыр ежъ Шъа-лихъэ ылъынфэм ащызэпэкIэкIэу, ыпсэ тIэкIу ицыцэу ылъытэцтыгъ. ШIошъхъуныгъэ зыфыриIэу, лъэпкыым шIуагъэрэ насыпрэ зыхыгъотэнэу кыыцыхъурэр, зэкIэ-псыкIэ хэкум, хэгъэгум, чIыгу гупсэм арыхъухъэрэ-ары-шIыкIыгъэр хъарып, зэфэнчъагъэр кырылотыкIыныр ары ыгукIи, ышъхъэкIи зыфаблэцтыгъэр. АщкIэ, джыри зэ къэсIоажы, зиусхъан Литературэм амал-лэзэгъу пстэ-ури кыфигъэкIуатэу лъэпкыым зыцIэ пытэу хъуцогъэ усаком кIуачIи зыхыгъотэжыкIыгъэ.

Сипэублэ клэкл кызыцысыхъыным ори, гъэзетеджэр, унаIэ теозгъэдзэнэу сыфай, анахъэу хэгъэунэфыкIы сшIоигъор мары: НакIым уехъопсэнуу бзэ къэбзэ дахэ Iулыгъэ.

МыкIосэжынын
тыгъэшху

Дунэ нэгур —
Ыгуагъ шIуныкIым,
ПчыкIэ мэшIуачэм
Ошъо чэпэбгъухэр
Зэхыгъэзыхъэхэ ахао.
Кыхъурэ шыблэми
Машиор нэустхъушъ
Зыгорэ чIыпIэм
Машиор къетаджэ.
Тыдэкли зэлъыкIоу
РикIыхырэ уаеи,
Ошъор пцэшIуацэу
Дычирепхъышъ —
Чышъхъашъор реуты.
Жы-хъот уаер шъхъарэкIы,
Чы кIыIур мэсамбыры,
Огум ит ошъуацэхъэри
ЗэхъIотыхъэу аублэ.
Кыгъалэу дунаир
Кыгъэдагъэу кыхъэпэу
Тыгъэ нэгум кыуыблэ.
КыхъалыдыкIыхъу
Инэбзый нэфхэр —
Зэфэдэу дунаим,
ШIэтэу зэлъытэпсэх.
Гуиш оеишом
Блужы кыкIэу,
КыхъэкIыгъэ тыгъэр
Зыфэдэр амышIэу —
АшIогъэшIэгъонэу цыфхэр
Дээрэгъэлъыхъэу огуишом,
Мырзуцтэу аIошъ ахэр
зэупчIых:

— Сыд тыгъэцта мыр?
ТэдыкIи зэфэдэу
Фабэу инэбзыйхэр
КыхъэшIэтыкIыцтхэ?.. —
Езэрэгъэлъыхъышъ
КызырыкIо тыгъэп.
Кыныпхэр бзыйхэр
Дышъэ бзый закIэх,
ЗыпкыкIэ цыфэу
Нахъ нэфырэ,
Нахъ инырэ,
Нахъ клочIышхорэ
Дунаишом темыт.

— Хэтыцта адэ мыр?
Мыщ фэдиз гукIэгъур
Тэ кытфэзыгъоти,
Тыгъэт мэзэхэр
Къэзыгъэнэфыжыгъэу,
Нэфышъэгъо дахэм
КытфыкыокIыгъэр?..
Нахъри агъэшIагъоу
Мо тыгъэ нэфыишом
Анэ тырамыхъу езэрэгъэн-
лыхъ.

Плъыжыбзэх ибзый нэф-
хэр.
Хыпсы кIыIуми,
Къушъхъэ кIыIуми,
Чы чIэгъы шатхэми,
ТэдыкIи зэлъыкIоу
Ичэци имафи
Зэфэдэу ацэнэфы.
Ау мо цыфхэм
Мо тыгъэм ибзыйхэр
Зэфэдэу атепсэрэн.
Пагъэу пчы-хъанхэм,
Ефэндэу гъэпцIаIохэм,
ГъэпцылIаIоу байхэм —
АхътIысхъэу ибзыйхэр
Зэхестыхъэх ахэр.
А шъобжыр афэмыщыIэ-
жыгъу

Къэзэрэфыжыгъэх пыхъахъу.
Хы псыолгъэишом Iозэрэ-
тэа-
кыох,

КъуахъышъхъэкIыIум
Къэзэрэтэкъохъу —
Чышъхъэм иханэр
КызыранэкIышъ,
ЗыкIэу зэкIэ
Рагъэтэкъохы:
Мо тыгъэ нэфыишом
Ибзый фабэхэр,
Зытэпсэу клочIырыпсэхэм,
Заводхэри ежъхэм зэраIоу,
Алэжыицт чIыгури яхъоу,
Тхъэжыгъэу ахэр къэнэжыкIы.
Кыным хэтыгъэ цыфхэр
ЕгъашIэм готыхъу,
Гоуцох мо тыгъэм.
А тыгъэ шIагъор зыфэдэр
ЗэлъашIэ цыфхэм зэфэдэу:

Нахъ нэфырэ,
Нахъ инырэ,
Нахъ клочIышхорэ
Дунаишом темытэу —
Ар — Лениныр арэу къэнафэ.
Ащ ибзый нэфыхъу,
Хэгъоцагъэу нэфыцтыгъэх-
ри,
Зэрэпсэхъышъ джы
тинэрылгъэгъу.
Адрэхэри джы зэкIэ, зэкIэ —
Зы чIыпIэу зэхэхъу,
Кремлэишом дэсых.
Ахэм ашъхъагъы
ШъэшIэты жъуагъохэр,
МыкIосэжыныхъу гъэблагъэх.
Ахэм янэфхэр къэзыгъэлъэш-
рэр —
Вождышхо лъанIэу Мавзоле-
им

Шычгыерэ
Ленин.
Ахэм янэфхэр къэзыгъэлъэш-
рэр —
Кремлэм дэсэу ти
Сталин!
Ахэм янэфхэр къэзыгъэлъэш-
рэр —
Большевик партиуе
Тэ тинэццыхъу!

1938-рэ илъэс.

СыпфэгъушIо,
Цыгъу

Сыд гуыцIэр апэу кыысIон,
Сыд сэлэмышIур апэу кы-
осхын.
Адыгэ народым уриорэдэIоу
Тхъагъоу тэ тиIэр зэкIэ
олъэгъушъ,
Удэмышъхъахъу уиужэбзэ
дахэкIэ,
КызыримыкIыныу пчынэ
мэкъэшIум
ШIу тлэгъоу орэдэу
тфызэхолъхъ.

Лъагъу зилэту, шъуамбгъоу
зыубгъуэ
УгуыцIэ гохъыхэр утыгум
икIасэу,
Пыишхэр Iуигъэзэу тэди зэ-
лэIу.
Кыхъадз о орэдым инэу зеб-
гъэлэтэ
Тэ зэкIэ, зэкIэ зы макъэм фэ-
дэу
Тыкыбдежыгъуыцтышъ,
тыхъазыр зэныт.
КыдамыгъэкIэу гъабэр зы-
хыгъэ
Ынэрэ цыIакIэм ишIыкIэ
Iаер
Непэрэ мафэм кытфэо-
Iотэжы.
Хэты фитыныгъэр о ппи-
убытын?
Непэ а зы тыгъэр зэкIэми
кыттепсэ,
Непэ клэсэныгъэр пстэуи
зэдытиIэу,
Непэ тилэагъэм неуци едгъэ-
хъуэз,
— Нахъыри а тыгъэм ибзыи
зидзыцт!

Нахъыри титхъагъоми инэу
едгъэхъуыт!
ЗэкIэми тикIасэу Сталиныр
титыгъэишъ,
Ащ ибзый фабэхэр дышъэу
мэшIэты,
Ащ тигъэхъагъэри зэкIэ
кылгъэу,
Ащ тицыкIагъэри зэкIэ
кытэты.
О угу етыгъэу узыцыц наро-
дым,
О угу етыгъэу партиуе ти-
нацэм,
ГуыцIэу къэтиIырэр шылы-
чым фэдэу
Зафэу зэрэптри ащ кылтэ-
гъуэ.
Моу пIанэ кысэти, пытэу
къэсэгъэфыз,
О узыасэр ппелэн дышъ!
Орден лъанIэр кызырэгъуаты-
гъэмкIэ
СыгукIэ сыгуапэу инэу сып-
фэгъушIо.

1939-рэ илъэс.

Клэух гуыцI:

НакI Шъалихъэ къуаджэу Хъалъэкъуае 1909-рэ илъэсым кы-
ицыхъугъ. Ары сэри «сикъоджэгъу» зыкIасIорэр. А лъэхъаным
тикъуаджэ дэтыгъэ еджапIэр Шъалихъэ кыухыгъ. Илъэсиб-
лрэ Дзэ ПлэыжыкIы хэтыгъ. Советскэ-партийнэ школым ице-
джагъ. Хэку гъэзетэу «Колхоз быракъым», нэужым «Социа-
листическэ Адыгеим» яредакцихэм Iоф ацишIагъ. Дикто-
рэу Адыгэ радиом Iутыгъ. Хэгъэу ззоишом хэтыгъ. Ордени,
медали кыфагъэшIошагъ. УIэгъэ хылыгъэ телъэу Шъалихъэ
дзэм кыхатхыкIыжыгъэу ядэжъ кызыгъэзэжыкIы нэужэ край-
меднабым ыкIи «Союзпечатом» и Адыгэ хэку конторэ ащы-
лэжыагъ.

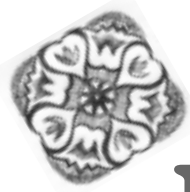
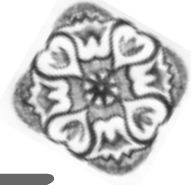
Поэтым стихэу ыкIи поэмэу кыIэкIэицтыгъэхэр 1929-рэ
илъэсым кыицублагъэу адыгэ гъэзетмэ кыхауыцтыгъ.
ЫншъэкIэ кызырэгъагъэу, апэрэ тхылъэу «Нэфылъ» зы-
филорэр «Адыгнациздатым» кыицыдыгъэкIыгъ.

Аужырэ поэмэу «Зы чэицы закъу» зыфилэу 1991-м ытхыгъэр
тхылыгъеджэиш Iэклигъэхъанэу амал ымыгъотызэ, 1993-м усаком
идунае ыхъожыгъ.

НакI Шъалихъэ СССР-м иписательмэ я Союз хэтыгъ.

ЛИТЕРАТУРНЭ НЭКИУБГЬУ

ЛЪЭШКЪЫМ
ИХЪАРЗЫНЭШ

НАРТМЭ ЯКЪЭБАР

(Бжэдыгъу текст)

Клэмгүехэр Пшызэ Гушъо Гусыгъэх зэман чыжэджэ. А лъэхъаным нартыхэр адыгэ лъэпкытыгъэу ало абзэджи яшэнджи.

Зэфэшхъафыхэу зэрэхуэгъэр тэрэз дэдэу къашэжырэп.

Мы Кавказ Гушъом итыгъэхэр, Гуашхъэу орэхъу, шыи лъэужыгъоу орэхъу эклэ ашыгъагъэхэу ары кызыралотэжырэп.

Лъэпкы горэм езауи, ащ теклуи лъыкгуатэгъэзэ Кавказым иклынхэу хуэгъэу ары цыфымэ кызыралотэжырэп.

Нартхэр зэрэгущалэу бзэу ялагъэр клэмгуабз, ары нахыбэмэ «нартхэр клэмгуи» зыклалорэр.

Нартхэр Уарпэ Гушъорэ Къазмэ губгорэ арысыгъэхэу къалотэжы.

Шэбатныкыо Иенэ губго ихъажыгъагъэмэ ашышэу ало.

Нарт Шэбатныкыо мы Кавказы кызэклом рагъэблэгъэнэу кызыпэгъокыджэ, афеблагъэтыгъэп. Орэд фаусынэу зыфашлэгъагъэр ыджа къафемыгъэшлоу, къязоу зэрэщытым фэшл.

Нартмэ анахь цырылоу ахэтыгъэхэр: нарт Орзэмэдж, Ерэскъэу, Коттэхъу. Анахь тхэматэу ялагъэр нарт лалэдж ары.

Лалэджмэ яунэ уагъэлэгъунэу чыпнэу зыдэщытыгъэр цыфмэ къалэгъужыгъэу щыт. Рязанскэм ыпшэджэ кыблэ лъэныкъомджэ «Лалэджмэ яунэжэ лъэгущ» алоты щытытыгъэу ары кызыралуатэрэр.

Нартмэ орэд дэхабэ афаусыгъ, яфэ-шъуаш ыджи.

«НАТРЫФ»
ЗЫКІАУАГЪЭР

(Хъатикъое текст)

Нартхэр иныгъэх, клочлэшхуагъэх, пелыуаныгъэх. Зэонимкли Юфшлэнымкли бэлахъэу щытыгъэх. Зэралорэмкли ахэр ары тэ тызытеклыгъэр. Нартхэм яшлугъоу, лажьэмэ шхэжхэу, хасэхэр ашыхэмэ санэм ешгохэу, хъохъу шлагъохэр къалохэу щытыгъэх. Арэуштэу яшлугъоу зэхъум, тхэм елэлуэгъэх нартхэр:

— Тэ тыбгъэклодыштыми, тцлэ рало-жынэу, агу тыкырыкыжынэу, шхыни тфэхъунэу лэжыгъэ горэ кытфэгъэк, — алуи.

Арыти, тхэм нартхэр зэрэлыагэм фэдэу лыагэу, итеплэккли ахэр угу кыгъэкыжынхэу шхэжхэр готхэу, шхэжмэ цэхэр атетыжэу кыгъэклыгъ. Ащ нартмэ «нартфыгъу» ралуагъ, ежымэ а лъэхъаным фыгъор ашлэу щытыгъэти.

Араы «натрыф» зытыралотыкынэу хуэгъэр.

НАРТЫМ УНЭ
ЗЫКІИМЫШЫГЪЭР

(Адэмые текст)

Нахыпэм нартмэ илээс 300 — 400-хэр агъашлэщыгъэ. Арыти, зы нарт горэм илээси 150-рэ нахь ымыгъэшлэнэу Усэрэжэ кызыралотэжы.

— Ащ нахь сымыгъэшлэнтмэ унэ сшышэнтэп, — ылуи унэ ышыгъагъэп.

ЦЫРГЪУЖЪРЭ
ИНЫОРЭ

(Иорданием щатхыгъэ абдзэхэ текст)

Ныор:

— Нысэ — бзаджэр губзэдэжэшл, А си Цыргъужэ, лалэдж адэжэ зымыгъахэ, А си Цыргъужэ.

Лалэдж адэжэ* ахырэп А си Цыргъужэ, Инджыджышхэщырадыжыжы, А си Цыргъужэ.

Цыргъужэ:

— Ужэ ори зэ зэтэльхэ, Самыхыштыи сябгъэхышты. Бэрэ плорэр мэхъу ало, Зэ уанэлу сиклыжыгъойт, (Джаш хэтхэу ЖыуыкI хасэ кызы-хэм),

Джарыба зыфэсгуагъэр, Нью мыгъоу жэмыгъо зиI, Сэ о ужэ шлу кысфидэкыеп, Лэу паклэм сежъугъэгъужэ!

ЖЪЫУКИ
ХАСЭМ
ИТХЪАМАТ:

— Хэта шъуазэу нахыжырэ?

— Ныор арыба нахыжырэ, — цэпэдэлүклэу Цыргъужы кызыралотэжы, Нью цыклар псынклэу кэхъащи, кызылуипхъоти, кушъэпсыр кызырапхъотыным фэдэу мыр кылуагъ:

— А тхэр кысауи! Къаплорэм фэдэ цыфы елуа?! Сэ сыкызыхуэгъэр непэ фэдэу о къэпшлэжын, укыгъом игъом сэ сынахыжырэу, нэмыклым игъом ежэ нахыжырэу ело! Пшлошъ мыхъумэ тцэмэ шъукъаплэ. Сэ сцэхэр джыри кэкыжыгъэхэп, ежэ ыцэхэр зытло-зыщэ кэкыжыгъэхэп.

Хасэр ацэмэ зяплтым, Цыргъужэ нахыжыкI траубыти, гъумыгузэ ахы мамжыем рагъашъуи инджыджышхэ радзыжыжыгъ.

НАРТМЭ ЯХЭБЗЭЖЪ
ЗЭРАУКЪОЖЫ-
ГЪАГЪЭР

(Бжэдыгъу текст)

Лыжыгъэр цыклар дэдэ зыхуэжыджэ, къэбым рагъэтысхъажыти, пкъэужы-ем палъажытыгъ.

— Къэбысэр пыталэ шыи, армырмэ тыпсэ мэхэ лъэпкэ тэ, нысэ, — ылотыгъ лыжыгъ.

Етлани бэ ыгъэшлэжыи шлоигъуагъ. Нысэмэ ахэр шкэгъу къэс кыпахыхэти агъашкэтыгъэх, альпылэтыгъэх.

Арэуштэу зэман теклыгъ, ау, нарт Хасэм тегушылэнхэу жым ялоф кыхалы-хыгъ:

Лыжыгъэр — Юфы къэнагъэх,**Нысэхэр яхъаолыекIых,****Шхэху чатэ агъабзэрэп****Тэдэжэу щабзэр агъаорэп!**

«Жыи хуэжыгъэрэп нэпкэ лыагэм етыдзыжыжыгъэхэ тшыгъ», — кылуагъ. Арыти, жыи хуэжыгъэр Ашэ псыхъо ижыабгъу тамэм анахь нэпкэ зэндэ лыагэу илэм радзыжыжынэу нартмэ унашго ашыгъ. Нартмэ яло амыгъэпцлыжыгъэу, яло Югъэ пытэу щытыгъ.

Арэуштэу хабзэ кыхахыи, лыжыгъэр нэпкэ лыагэм радзыжыжыгъэхэу хуэгъэ, а чыпнэи «Жыгъэ ибг» алоу еджэхэу аублагъ.

Арэуштэу хэтхэзэ, зы клалэ горэм ятэ пашъэр бгым ридзыжыжын фаеу хуи, чыматэм ригъэлыи а Жыгъэ ибгиджэ заджэхэрэм ыхыгъ. Едзыжыплэм нэсы пэтэу клалэр лъэпугагъэ. Арыти, лыжыгъэр щыгъэ.

— Шыда, тат, узыфэщхырэ? — ылуи еупчыгъ.

— Зызыфэщхырэ ослонэп, — ылуагъ лыжыгъ. — Мышц фэдэу сэ сятэ пашъэр мышц кызысэхыжыгъым, мы чыпнэ дэдэм сэри сышыгъэпэгъагъ, сиклал, — ылуагъ лыжыгъ.

Ятэ пашъэр клалэм лъэшэу шлу елэгъути, нэпкыи ридзыжыи шлоигъуагъэп. Ау нартмэ яло Югъэ пытэу зэрэщытым фэшлэ, ащ зи хишхыжыжын ымылэкы-нэу гугъи, лыжыгъэр ылэти, нэпкыи ридзыжыжыгъ. Ежэ кыгъэзэжыи тлэклүрэ къэклүагъэу, ыгу мыласэ хуи, лыжыгъым рыклуагъэр зэригъашлэмэ шлоигъоу, кыгъэзэжыи нэпкыи кыкIолэжыгъ. Зеплыхым, чыматэр чыгъ лыагэ горэм шлуани, лыжыгъэр нэпкыи чыгъте-нагъэу ылыгъугъ.

Арыти, ятэ пашъэр кыдихыежыи, рыхыжыи кушъхэ тлэклэ чыжэ горэм ыхыгъ, ыхыи:

— Джы, — рилуагъ лыжыгъ, — мышц о пфэгъэшлэтым фэдизрэ упсауу ушызгъэлэ. Сэ ренэу Юс кыпфэхыгъэ сшыгъ.

Нэужым клалэм зэрилуагъэм тетэу мафэ къэс ятэ пашъэм гъомлапхэи фыхытыгъ, фыхыи къэс, адрэр чылым къэбарэу дэлыгъэ ренэу кыеупчытыгъ.

Мафэ горэм къуаджэм дэсхэр псым Гухыгъэхэу, чыгъ члэгъым члэхэу шысхэзэ, псым зыхаплэжым дышгъэ кышын псым хэлъэу халэгъуагъ. Арыти, чыгъ члэгъым члэхэр псым хэзэрэгъэбани шхъае, агъотыгъэп.

— Псыр зэушоркъым ашлэклэдыжыгъ, — алуи кыхэжыжыгъэх. А къэбарэр чылым дэлъэу, клалэр ятэ пашъэ дэжэ клуагъэ.

— Шыд чылым къэбарэу дэлъэр? — ылуи, лыжыгъэр цыклар кыеупчыгъ.

— Тыгъуасэ дышгъэ кышын чыгъ члэгъым члэхэзэ, зыхаплэжым халэгъуагъ. Пстэуи псым зыхатакыи, ащ лыхыу-хи шхъае къагъотыгъэп, «Псы ушлор-кыгъэм хэклэджыгъ», — алуи, псыхъом кыхэжыжыгъэх, рилуагъ.

— Ара, сиклал? — ылуи кыеупчы-жыгъ.

— Псым халэгъорэр шыпкыкэ, — ылуагъ. — Мэфэ реным лыхыу-хуу ти-чылэхэр лутыгъ.

— Ар кызэгъотыгъэм иен фаешъ, о къэб-гъотыгъ, — кырилуагъ. — УзыкIолэджэ, а чыпнэ ори кIо. Псы нэпкыи тет чы-гым дышгъэ кышынэр хэт. Ащ иныб-жыкыу нылэп псым халэгъорэр. Чы-гым дэклуаери, дышгъэ кышынэр кыгътех.

Ятэ пашъэр дэгъоу кыгъашки, клалэр кыжэжыи ядэжыи кыкIолэжыгъ.

Чылэр дээрэхыгъэу псы нэпкыи лутыи, ежыри клуи ахъагъ. Языбгъуджэ тлыи зыми гу кызылтыримыгъатэу чы-гэр ыплыхыгъ. Етлани тэджи, зыфидэ-клуаери амышлэу, чыгъым дэклуайи, ды-шгъэ кышынэр кырихыжи кыхыжыгъ. Чылэмэ дышгъэ кышынэи икыгъо-тыкIэ агъэшлэгъуагъ.

Пчыхэ зэхъум етлани ятэ пашъэ Юс фыхыи клуагъэ.

— Къэбгъотыгъа?

— Къэзэгъотыгъ.

— Дэгъу, — лыжыгъым ылуагъ — Шыд джыри къэбар?

— Хэгъэгъу къэбар шыи: апэ тыгъэм ыщыпэ икыкыкIолэгом зылыгъурэр пэтхэах ашынэу, зыфаер фашлэнэу алуагъ. Пэтхэахэу ллагъэм ычыллэ ихы-тым цыфхэр ыужы итыгъ. Бэрэ тыгъэм пэллэнхэу къуаджэм дэжыгъэх, ау пстэ-уми тыгъэм икыкыкIолэгом здалэгъу.

— Арымэ, ори адыдэкл ахэмэ. Ады-дэкли, псы нэпкыи теуцу. Тыгъэм ину-рэ апэрэпшлэу псыхъо нэгум кыридзэт. Ащ о лышлэ. Тыгъэ нурэр зэрэпшлэгъоу «Уарышгы кыкыкIолэ», — Ю.

Ыужырэ мафэм пчэдыжэ шлунклым тыгъэм пэллэнхэу чылым дэжыгъэмэ адыдэкли, атэ пашъэм зэрилуагъэм фэдэу, тыгъэ нурэм лыплыагъ.

— Уары, тыгъэр кыкыкIолэ! — ылуи апэу тыгъэр кызырэкIорэр кылуагъ.

Нарт ило нахь Югъэ пытэ шылэпнэи, клалэр пэтхэахы ашыгъ.

Хасэм зэлулэшхо ышлэ:

— О цыфых! Сэ дышгъэ кышынэр кысэгъэгъотыгъэри, тыгъэр апэу сэгъэ-лэгъугъэри сятэжэ пашъэр ары. Тижыхэмэ бэ альэгъугъэр, бэ акы-лыгъэу ахэлъыр. Ахэр шлогъэшхох, дгъэлэплэнхэ фае. Непэ щегъэжыагъэу жыи дэдэ хуэжыгъэр бгы лыагэм еты-мыдзыжыжыгъэхэу оллэжыфэхэджэ тлыгъынхэу хабзэ сэгъэуцу, — кы-рилуагъ.

Клуи ятэ пашъэри ядэжыи кышэ-жыгъ.

Жыгъэ ибг, а зэманыхым ишыхат зафэ фэдэу, джыдэдэми зэрэщыI, къуа-джэу Лыгъотх укломэ, кыплэгъугъ.

**Нэклүбгъохэм арытхэр
кызыгъэхъаырыгъэр
ЦУЕКЪО Юныс.**

*ЖыуыкI хасэр лалэджэ яунэжэ щызэхэсыщытыгъ.

Шышэныгэм кышхуулэн ылъэкышт кыныгбо пстэуми цыфыр ащыухумагъэп. Неуш зэрихылышттыр зыфэдэр теубытагъэ хэлъэу непэ хэти кылоштытэп. Производствэм кышхуулэрэ тхымыклагъохэри джащ фэдэу зэмыжэгъэхэ Иофыгъохэу кычлэкыжых. Сыда пшлэшттыр узэмыжэгъэхэ горэ кыохуулагъэмэ? Пстэуми апэу уналэ зытетын фаер кыохуулагъэр тхылыхэмклэ тэрэзэу гъэпсыгъэныр ары. Сыда плэмэ шъобж зытешагъэ хуугъэм компенсациихэр етыгъэнхэм ахэр ары лъэпсэ шъхалэ фэхухэрэр. Адэ, сыдэуштэу бгъэунэфышта цыфым кьехуулагъэр производствэм хихыгъэ шъобжэу зэрэщытыр?

Мыщ дэжым зы Иофыгъо хэти ыналэ тыридзэн фае. Кыохуулагъэр Иофшлэным эпхыгъэ тхымыклагъоу алъытэн залъкыштыр Иофшлэгъу мафэм ыкли узылут чыплэм, зыгъэпсэфыгъо, уахътэм кыохуулагъэмэ, Иофшлэгъу уахътэм кьехоу предприятием ушыгъэу, зыгъэпсэфыгъо, мэфклэ мэфэ Иофшлэгъум кыохуулагъэмэ ары. Джащ фэдэу Иофшлэным эпхыгъэклэ алъытэх Иофышлэ клэзэ ыкли кьэклэжыгъэ тхымыклагъо цыфым кьехуулагъэмэ, кыулыкъу командировкэм шыгъэу шъобж тешагъэ хуугъэмэ. Иофшлэным кышхуулэгъэ тхымыклагъохэм ахалыгъэхэрэр зэхэуфыхыгъэу егъэнафэх Урысые Федерацием Иофшлэнымклэ и Кодексэу номерэу 197-ФЗ зытетэу 2001-рэ ильэсым тыгъэгъазэм и 30-м кыдэкыгъэм.

Кыоухуулагъэм эпхыгъэ медицинэ тхылгыр ылъапсэу, Иофшлэным кыозытыгъэм ащ ехылыгъэ зэхэфынхэр зышлышт комиссиэ зэхещэ ыкли Иофшлэным тхымыклагъо кызырэхыохуулагъэм фэгъэхыгъэ акт ащ зэхегъэуцо. Цыфым Иофшлэным шъобж хылыгъэ химыхыгъэмэ — мэфиш палъэм шломыклэу, шъобж хылыгъэ тешагъэ хуугъэмэ е ар хэклэдагъэмэ — мэфэ 15-м шломыклэу актыр зэхэгъэуцон фае. Ащ изы экземпляр шъобж зытешагъэ хуугъэмэ е ащ иллыкъо раты, ятлонэрэр — предприятием кыфэнэ, ящэнэрэр цыфыр страховать зышыгъэм игъэцэкълэ (Урысые Федерацием социальнэ страхованимклэ и фонд — УФ-м и ФСС) орган фагъэхы.

Иофшлэным производствэм тхымыклагъо кызырэхыохуулагъэр, палъэ гъэнэфагъэклэ Иоф ышлэн зэримылэкыштыр е сэкъатныгъэ илэ зэрэхуугъэр документхэмклэ кыушыкыгъэ зыхуэрэ ужым страховой Иофклэ алъытэрэ палъэр кысыгъэ мэхушгъэ, страховщикым шъобж зытешагъэ хуугъэм пособие кыритын фаеу мэху. Урысые законодательствэм зэригъэнафэрэмклэ, Иофшлэным ыкли граждэнафэрэм-правовой зэзэгъыныгъэм атегъэу Иоф зышлэхэрэр производствэм кышхуулэн ылъэкышт тхымыклагъохэм ыкли кызырэсымаджэхэрэм ащыухымэгъэнхэм фэшл шлоклэ имыгъэу страховать ашых. Ащ пае цыфхэм Иофшлэным зыгъэгъотыхэрэм УФ-м и ФСС-м ахъшэ тынхэр мазэ кьэс хагъахы.

Иофшлэным амалэу илэхэм кьашыклагъэмэ е Иоф ышлэн ымылэкыжыныу хуугъэмэ

Урысые Федерацием Иофшлэнымклэ и Кодекс ия 227-рэ статья цыфым Иофшлэным кышхуулэгъэ тхымыклагъохэм ахалыгъэхэ Ишъхъэтетым пшъэрылэу кыфигъэуцугъэр ыгъэцэкълэзэ тешагъэ хуугъэ шъобжы, ипсауныгъэ зэрарэу кыфыхыгъэр. Иофшлэным кьезытырэм дырилэ зэзэгъыныгъэм тетэу ыкли закон лъапсэ зилэ нэмыклэ Иофхэу цыфым ыгъэцэкълэхэрэм ипсауныгъэ зэрар кыфахыгъэмэ, ахэри Иофшлэным кышхуулэгъэ тхымыклагъохэм ахалыгъэхэ.

ТХЫАМЫКЛАГЪО КЫЗЫОХЪУЛЭКИЗ

Сыда кыфашлэн фаер цыфым Иофшлэным тхымыклагъо кышхуулэгъэмэ? Медицинэ учреждением кыритхыкыгъэ больничнэ тхыпэм, медикэ-социальнэ экспертизэмклэ Бюром бэрэ уелэзэн фаеу кызырэхыохыгъэ тхылгым атегъэпсыкыгъэу пособиэ фагъэуцо. Иофшлэгъэ ильэс пчъагъэу илэм емылгытыгъэу, пособиер мазэ гурыт лэжыпклэм ипроценти 100-м нэсэу щыт.

(тхымыклагъо кызырэхуулагъэм сэкъатныгъэ илэ зэрэхуугъэр БМСЭ-м процентхэм атегъэпсыкыгъэу егъэнафэ), ащ фэдэ Иофшлэным зэтыгъо страховой тынымклэ ыкли мазэ кьэс кыратыгъэр страховой тынымклэ фитыныгъэ илэ мэху. Ахэм ямызакъоу, медицинэ, социальнэ ыкли профессиональнэ зыпкыуцожыным фэшл цыфым хьарджэу ышлыгъэхэм апэлухыгъэ ахыцэр кыратыгъыны алъэкышты.

Хэти ышлэн фае Иофшлэнымклэ амалэу илэхэм кьазэрэщыклагъэр ыужыклэ нахыбэ хуугъэу агъэ-

унэфыжыгъэкли зэтыгъо страховой тыныр иклэрыклэу кызырэмалыгъэжыкырэ. Ар зыфэди-зыр медикэ-социальнэ экспертизэмклэ Бюром зэгъогогъу нылэп зэригъэнафэрэр ыкли кызыпкырыкырэ ыпэкълэ ыгъэцэкълэштыгъэ Иофшлэнымклэ амалэу илэхэм яхылыгъэу члэнагъэу цыфым ышлыгъэр ары нахэ, сыд фэдэ Иофшлэным лъэпкыныгъэцэкълэным фэшл иамалхэм шыклагъэу афэхуугъэр арэп.

Мазэ кьэс цыфым кыратыгъэр страховой тыныр фэгъэуцугъэным мэханэу илэр лэжып-

клэмклэ ышлыгъэу члэнагъэр егъэгъотыжыгъэныр ары. Ар фагъэуцу ыкли охъужыфэкълэ раты Иофшлэнымклэ амалэу илэхэм шыклагъэ афэхуугъэр зыфэди-зыр зыгъэнэфэрэ медицинэ зэфэхысыжыныгъэу зышлыгъэу кышхуулэгъэу ипсауныгъэу зыпкыуцожыгъэ нэс. А палъэм халыгъэхэрэп цыфыр «больничнэм» зышлыгъэу мафэхэр.

Мазэ кьэс кыратыгъэр гурыт

аныхэ федэу щытыр? Законом шыклиты егъэнафэ: цыфым тхымыклагъо кызырэхуулэгъэ е профессиональнэ узэу илэр загъэунэфыгъэу мазэм ыпэкълэ кызырэхыохыгъэу мазэ 12-р е профессиональнэ амалэу илэхэр зычлэныгъэхэ (шыклагъэу зафэхуугъэу) мазэм ыпэкълэ кызырэхыохыгъэу мазэ 12-р.

Нахэ гурылогъошлэу хууным фэшл шысэ кьэтхыны. Гушыгъэм пае, 2009-рэ ильэсым мэлъылыфэгъум и 11-м цыфым производствэм тхымыклагъо кышхуулэгъэ. Профессиональнэ амалэу илэхэмклэ зыпкытыныгъэу зыхэлэ члэнагъэу зышлыгъэр 2010-рэ ильэсым мэкьюогум и 25-р ары. Апэрэ шыклар пштэмэ, гурыт мазэ лэжыпклэм халыгъэхэ 2008-рэ ильэсым имэлылыфэгъу кышхуулэгъэу

Цыфыр страховать зышыгъэм ежыркълэ нахэ федэу щыт шыкклэхэм страховать ашыгъэр тырицэным пыхыгъэу кыхэкълэ. Шъуамыгъэпцэным, шъузырэхэуцугъэу дэгъоу шъулыгъэу кыжыгъэхыным фэшл 1998-рэ ильэсым бэ-дзэогъум и 24-м номерэу 125-ФЗ зытетэу кыдэкыгъэу Федеральнэ законом шъукъызырэхууэмэрэ шыкклэм нэлуасэу зыфэшшулэ.

2009-рэ ильэсым игъэтхэпэ нэсырэ палъэм зэкълэ лэжыпклэу кыратыгъэр. Ятлонэрэ шыклар пштэмэ, 2009-рэ ильэсым имэкьюогъу кышхуулэгъэу 2010-рэ ильэсым ижыо-ныгъуакълэ нэсырэ палъэм кыратыгъэр. Мыщ дэжым Иофшлэнымклэ амалэу илэхэм шыклагъэу зафэхуугъэу мазэр дыхалыгъэхэрэп. Арыш, палъэу кышхуулэгъэу хэти зэрэфаеу егъэнафэ. Ау зышхуулэгъэу зыгорэкълэ Иофшлэнымклэ амалэу илэхэм шыклагъэу зафэхуу уж лэжыпклэр нахэ макълэу кызышхууатырэ Иофшлэным фагъэнафэгъэхэмэ. Сыдэу щытми, пшлэхэнэп ятлонэрэ шыклар нахэ федэу кычлэкыныкли.

Зэтыгъо страховой тынхэм афэмыдэу, мазэ кьэс аратырэ страховой тыныр кыбгъэлгыгъэжыныгъэу пльэкышты. Гушыгъэм пае, профессиональнэ Иофшлэнымклэ члэнагъэу пшлыгъагъэм зэхыо-кыныгъэу фэхуугъэмэ, индексация шылагъэмэ, нэмыклэ тельхыа-плэ кыкыкыгъэхэмэ.

Иофыр нахэ кызырэхуу гъэпсыгъэным ыкли псынкълэу зэшло-хыгъэным фэшл цыфым Иофшлэным кьезытыгъэмэрэ шъобж зытешагъэу хуугъэмэрэ зэтыгъо компенсацииэмклэ «зэзэгъыныгъэу зэдашлэу» кыхэкълэ. А шыклар умыгъэфедэмэ нахышлэу, сыда плэмэ ыуж зыгорэкълэ Иофхэр нахэ кыны кьэхуэмэ, цыфым законодательнэ кыушхууакълэ имыгъэжэ мэху. Арыш, зэкълэри хабзэм тетэу гъэпсыгъэныр нахэ дэгъу.

Урысые Федерацием цыфым ифитыныгъэхэр кыушхууэмэгъэнхэмклэ и Уполномоченнэу В. ЛУКИН.

У
З
Э
Р
Э
З
Е
К
И
О
Ш
Т
Ы
Р

УПСАУНЭУ УФАЕМЭ

Псыр псэм ызыныкьу

Адыгэ гушылэжым клэкэу ыкИ лупкэу кышытыгь цыфым ищылэ-ныгэкИ псым мэханэу илэр. Шэны-гьэлэжхэм кызырэхэгьщыркИ, псэ зыпыт пстэуми псыр ахэт, цыфым ип-кышбол пштэмэ, процент 65 — 70-р ащ тефэ. Ары клеткэхэр зыщыщылэхэр, пкышболым хэхэрэ веществахэр зыхэткИлэхэхэр, псыр ары жьыр (кис-лородыр) ащ лэкэзыгьахэрэр. Цыфыр мышхэу мазэ фэдиз ыкьудын ылтэ-кышт, ау псы емышьоу мэфи 2 — 3 нахьыбэ рихышгуштэп.

Биоэнергетикхэм зэралгытэрэмкИ, псым информацийер «уыгьон» елгэкИ. Ар ушэтынхэмкИ аулгэкИлугьэу щыт. Пчыхэрэ псы кызыбгьэчэхыныр кьэбзныгьэ заком паеп зыкьуищы-кИагьэр, арэуштэу зытеотхакИлыкИ «кыптехьэгьэ» гухэкИр, губжыр, нэмыкИхэри.

«Псыр, шьуи, ми, лэшугьакИ о уилэп, узыфэдэри кьэптехьан плэкИыштэп, ау ащ емыгуншысэ-хэу узылугьэрэ пстэури огьатхэ. Шылэныгьэм о урищыкИгьэ кьоды-еп, о — уцылэныгь. Тищылэныгьэ гушлугьэ кьыхэлхэ, о удгьоты-мэ, кьуачИм кьытфегьэзжы. Ду-наим о урибаиныгьэ шьхьаИ», — ытхыгь француз романтикэу Анту-ан де Сент-Экзюпери.

Псыр бэу зэтефгыт: краным кычгы-рэр, дистилированнэр, ошхыпсыр, псы гьэжьуагьэр, осыпсыр, «дышгьэпсыр», псы «псаур» ыкИ «ллагьэр»... Ахэм эклэми псауныгьэмкИ шлуагьэу ялэм тыкьытегушылэн тлэкИынэп, анахьы-бэрэ дгьэфэдэрэ псы кызырэкИом нахь зыфэдгьэзэн.

Сыдэуштэу псым уешьошта?

Мы упчИм иджеуап кызырэкИ дэ-дэу щытэп. лэзэхэм ыкИ врачхэм яна-хьыбэм кызыралорэмкИ, пчэдыжым укьызырэтэджеу псы стэчан, учгы-ежыным ыпэкИ джащ фэдиз ыкИ уш-хэн хьу кьэс, сыхьатныкьо илэу, стэча-ным изэу псы уешьон фае. Бэрэ зыщы-зэнэкьокьухэрэр ушхэ хьумэ псы уешьомэ хьушт-мышьуштыр ары.

Мыхьуштмэ, сыд фэдица тешИэн фаер шай стэчан уешьо хьуном фэшИ? лэзэхэм теубытагьэу кьало: узышхэрэм лыпытэу псы уешьо хьуштэп! Ау эклэми акьылыгьэ екИоллакИ ящы-кИагь. Гушылэм пае, гьомылапхэр ес-тырэкИу е дагьэр бэу хэтэу, е гьушгьэу щытмэ, шай стырым е псы стырым уешьомэ хьушт. Ау ахэм афэмьдэмэ гьомылапхэу пшхыгьэр псым уде-мышьомэ нахьышлу. Пхэшгьэ-мышь-хэхэм ауж — такьикь 30, крахмал зыхэлх гьомылапхэхэм — зы сыхьа-тым нахь мымакИэу, белокыр кызыбэ-кИыхэрэм ауж — сыхьати 2 фэдиз тебгьэшИэн фае псы уемышьоу. Ау шхэгьухэм азыфагу кьыдэфэрэ уахь-тэм кьыкИолцИ узыфаем фэдиз псы уешьо хьушт.

лэу псым и лэхэм ащыщхэр

Чый узыр (ангинэр)

*Щыгьу тлэкИу зыхэлх псыр жэ-кИолцым дэбгьэчьыхьашт (псы стэ-чаным щыгьу джэмышхышхьэ хэплхьашт). А псым йод гьоткИуи 2 — 3 хэбгьахьомэ хьушт.

*Чым льыр кьемычэным фэшИ мырэуштэу пшымэ хьушт:

ШэкИ лужьу такьырыр псы чы-лэу уксус тлэкИу зыхэклагьэм щыб-гьэуцыныныш, плэкьохэм кьап-щэкИышт. ШэкИр кьэфэбэфэ ар лэкьохэм атебгьэлын фае. Зы-тепхыжырем ауж лэпэд фабэ-хэр зыщыплэштых.

*Псы стырэу градус 40 — 42-рэ фэдиз зылыгьым плэкьохэр хэб-гьэуцонхэш такьикь 15 — 20 хэб-гьэыштых, ар учылы кьэс сты-рыр хэбгьахьозэ. Нахь шлуагьэ ащ кьытыным фэшИ горчицэ гьушгьэ джэмышхышхьэныкьо псым хэп-такьомэ хьушт. Ащ фэдэ проце-дурэм ауж плэкьохэр дэгьоу плэкИынхэш, цылгьэпэдхэр зы-щыплээнхэш, угьолышт фабэ зытепхьоныш.

ЛьыдэкИуаер (гипертонииер)

* МэкИэ-макИэу, гьоткИо-гьуаткИоу бэрэ псы уешьомэ ишлуагьэ кьэ-кИолцтэу народнэ медицинэм кьело. Загьорэ щыгьуцэ зытлу бзэгупэм теп-лхьэмэ, удешьозэ пшымы дэгьу.

Шьхьэузыр, мигреныр

* ИжыкИэ кьыщегьэжьагьэу на-роднэ медицинэм хэшыкИ фы-зилэхэм кьало: нахьыбэрэ лэпцлэу чыгьум, уц цыном кьащышукьухь.

* Псы чьылэмрэ псы стырымэ зэблэпхьухэзэ лэкьохэр зытло-зыщэ хэбгьэуцохэмэ (секундэ 30-м — псы стырым, секундэ 30-м — псы чьылэм), шьхьэузыр теклы.

* Псы стыр стэчан ипшэуныш, ащ ауж шьхьэпхэтыкум ычлэгь ыкИ пшэм компресс чьылэ атеплхьашт е наглэр ыкИ шьхьэпхэтыкур кьы-зэлыубытыхэу псы щыугьэкИэ гьэуцыныгьэ хьэдэн клэппхэшт.

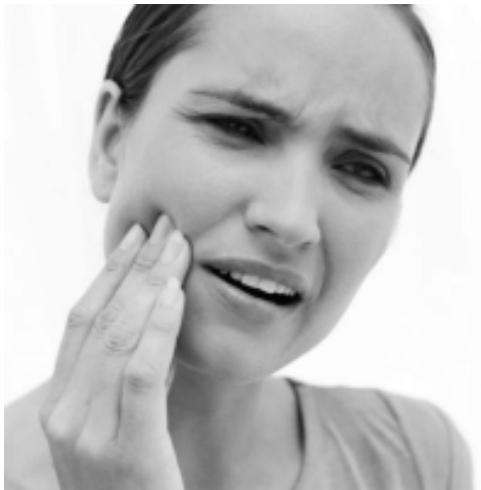
* Мигренем, шьхьэузым яапэрэ нэшанэхэм гу зэралгыптагьэм лы-пытэу газ зыхэт псы стэчан уешьомэ, узыр теклэу лэзэхэм кьало.

* Бэрэ зышхьэ узыхэрэм, миг-рень зилэхэм пчэдыжым, мышхэ-хэзэ, мафэ кьэс псы стэчан ешьо-хэзэ ашлымэ, ишлуагьэ кьэкИо.

Кьупшхьэхэр, зэрытылэхэр мэузыхэмэ

* МыхэмкИ псым ишлуагьэ кьа-кИоу народнэ медицинэм кьыхегьэ-щы. Кьупшхьэхэр, зэрытылэхэр мэузыхэмэ ыкИ шьобж ахэм ате-щэгьагьэу щытмэ, щыгьу зыхэлх, градус 38 — 40 зилэ псы ваннэ-хэр афэпшынхэр ищыклагьэу ары ащ кьызырилорэр. Ащ фэдэ псым узыр лэхэр, лэкьохэр, зэрытылэ чьылэхэр зэрэхэбгьэлыштхэр е зэ-рэхэбгьэтыштхэр такьикь 20 — 30. А уахьтэм кьыкИолцИ цыкьу-цыкИоу бгьэхьыхэзэ, лэф ябгьашлэзэ пшынхэ фае кьупшхьэ зэрытылэ-хэм. Ащ фэдэ псы щыугьэ ваннэ-хэм ауж псы кьабзэ зызыпыбгьэ-чьыжыштыр пчэдыжыр ары. Ау пкышболым щыгьур кьемыкИлурэмэ, сыхьатитлу нахь мымакИэу тебгьэ-шлэн фае.

Зыцэ узыхэрэм

* Такьикь 2 — 3-м зэпымыоу уц цыном кьыщыпкьухьашт. Унэм узыхьажькИэ ваннэм псы чьылэ иб-гьэхьоныш (лэхьауамбэхэр чли-гьэбылхьыхьэу) ащи тлэкИлурэ «кьы-щыпкьухьашт».

* Псы фэбэ тлэкИу жэм дэбгьэ-хьоныш такьикь заулэрэ дэбгьэ-тышт, узыр мэлэсэфэ. Кьыригьэ-жэжьымэ, етлани арэуштэу пшышт. Ащ ишлуагьэ кьэмыкИо хьумэ, псы фабэр чьылэкИэ зэб-лэпхьушт е мыл такьыр цэу узы-рэм теплхьаныш, такьикь 25-рэ тебгьэлышт. Мафэм 3 — 4 арэ-уштэу пшышт.

* лэхьомбэ пэрытырэ (указа-тельнэр) лэхьомбэшхомрэ якьуп-шхьэхэр зыщызэклэлэхэрэ чы-плэм мыл такьыр теплхьаныш, такьикь 7 — 10 тебгьэлышт (цэу узырэр зыдэщылэ бгьур ары зы-теплхьаныш). Иглотерапевтхэм а чьылэр бэрэ агьэфэдэ лэзэхэ зыхьукИэ.

* Псы фэбэ стэчаным шайдже-мышхым из содэ хэптэкьоныш, жэкИолцым дэбгьэчьыхьашт. Сы-хьат пэпчэ арэуштэу пшышт, узыр хэжьукИыфэ.

Пскэныр

*Чэщым пскэм уимыгьэрэхьаты хьумэ, угьолыжыным ыпэкИэ псы стэчаным (тлэкИу кьестырэкИэу) йод гьоткИуиц хэгьэткиагьэу уешьомэ, ишлуагьэ кьэкИолцт.

*Пскэр гьэушэбыгьэным, чыир укьэбзыгьэным пае щыгьумрэ со-дэмрэ агьэфэдэ. Ушхэным ыпэкИэ мафэм тлогьогогьо уешьон фае псы стэчанныкьо зырыз щыгьурэ содэмрэ мыбэу, зэфэдизэу, зы-хэлхэм.

*Минеральнэ веществоу «шун-гит» зыфалорэр сыхьат зытлуным зыхэлхьэ псы стэчани 4 — 5-р бгьэстырыныш (градус 90 — 95-м нэсэу), ащ зышхьабылубэныш, жьы стырэу кьыхэкИлэрэр такьи-кьищ фэдизрэ зылупщэшт.

МашИом уистыгьэмэ

*Амал илэмэ (чьылэу ыстыгьэр зыфэдизым елгытыгьэу), псы чы-лэм стыгьэ чьылэр хэплхьан фае. Узыр хэжьукИыфэ ащ хэбгьэлышт. Кьыхэпхыжэу, машИом ыстыгьэ чьылэр тлэкИу зыучылырэм ауж сабын шьабэкИэ а чьылэр птхьакИын фае бактериехэр тепхынхэм фэшИ.

Шьуфэсакь! МашИом ыстыгьэр макИэмэ ары псы чьылэр зыбгьэ-фэдэн фаер.

* МашИом зестым ауж кьышом псы щэрэбхэр фэхьугьэхэмэ, нахь зышлуагьэ кьакИорэр мылыр ары. Мыл такьырыр полиэтилен пакетым иплхьаныш, машИом ыстыгьэ чьылэр теплхьашт, ау ащ ычлэгь члэлын фае хьэдэн плокИэ шьабэ, мылыр зынэсыкИэ лы цынер ымыгьэузыным фэшИ.

Шьуфэсакь! МашИом нэгур, лашхьэр ыстыгьэмэ, чьылэу ма-шИор зынэсыгьэр лэгушом нахь инымэ, врачхэм зафэбгьэзэн фае. ЫпшэкИэ зигугьу кьэтшыгьэ амалхэм узыр хамыгьэжьукИэ чэц-зымафэ тешлагьэми, медици-нэм илофышлэхэм адэжэ уклон фае.

*Етлэфыр (известкэр) кьажьо зэхьум ыстыгьэ чьылэм псы нэб-гьэсы хьуштэп.

*МашИом ыстыгьэ чьылэм псы-щэрэб фэмышьуным фэшИ ащ апэ псы чьылэ тепкИэшт, нэужым щып-фэшт медицинэ препаратэу уилэ щылэмэ.

Псауныгьэ Тхьэм кьышбуэт.
Зыгьэхьабырыгьэр
ЖАКЭМЫКЬО Аминэт.

ИСКУССТВЭМРЭ НЫБЖЫКІЭХЭМРЭ

Даянэ пщынэр игъус, Даринэ...

Зэшыпхуэр искусствэм шызэлъашлэнхэу тэгугъэ. Чэркэе Даянэ дунэе фестиваль-зэнэкьокьумэ ахэлажэзэ, пщынэр егъэбзэрабзэ. Нахыкьлэу Даринэ оредылоу зегъасэ. Сэнэхьатэу кыыхахыщтыр ашлогъэшлэгъон. Искусствэхэмкьлэ Адыгэ республикэ кьлэлэцкыкьлэу еджаплэу Лъэцэрыкьо Кимэ ыцлэ зыхырым яшлэныгъэ шапсыхъэ-зэ, музыкальнэ культурэм ишъэфхэм зацагъэгъуазэ, фестиваль зэфэшхьафхэм щытхуэр къащыдахы.

Урысые Федерацием ифестиваль-зэнэкьокьоу «Орлята России» зыфилорэр зэлъашлэрэ кьлэлэцкыкьлэу гупчэу «Орленкэм» шыкьуагъ. Ящэнэрэ степень зилэ Дипломыр Чэркэе Даянэ кыфагъэшшоагъ. «Хьакьулащэр», тикомпозитор цлэрылоу Тхьабысым Умарэ ыусыгъэ произведенихэм ащыщхэр, нэмыкьхэри пщынэмкьлэ ыгъэ-жынычгъэх. Фольклорым кыыхыгъэ лъэпкь мэкъамэхэр Даянэ гукьлэ кылохуэи уахътэ кыыхэкьы. Фестиваль-зэнэкьокьум пщынэо 50 фэдиз хэлэжыагъ.

Лъэпкь зэфэшхьафхэм яныбжыкьлэхэм ялэпэлэсэныгъэ ащ кы-щагъэлъэгъуагъ. Искусствэхэмкьлэ Адыгэ республикэ кьлэлэцкыкьлэу еджаплэу Лъэцэрыкьо Кимэ ыцлэ зыхырым идиректорэу Шхончы-бэшлэ Муратэ кызыщытхуэгъэмэ ащыщ Чэркэе Даянэ. Адыгэ

гупшысэр зэкьлэми апшъэ ышлэзэ, пшъэшъэжыер искусствэм пыл. Икьлэлэгъаджэу Светлана Поздниковар кыфэраз.

Даринэ адыгабзэкьлэ, урысыб-зэкьлэ оредхэр кьелох. Барцо Рус-лъан ыусыгъэу «Сшыпхуэ цы-кьлур» ирепертуар хигъэкьырэп. Зэрэгъэшхыгъэ зэшыпхуэхэм агу кьагъэкьыжы зэлъашлэрэ оредэу «Синанэр» концертым кызырэ-шауагъэр. Гушылэхэр Даринэ кы-хидзагъэх, Даянэ пщынэмкьлэ кы-дежыуыгъ.

Пшъэгъытлэури Мыекьуапэ ия 13-рэ гурыт еджаплэ зэрэщеджэхэрэм даклоу, искусствэхэмкьлэ кьлэлэ-цкыкьлэу еджаплэу Лъэцэрыкьо Кимэ ыцлэ зыхырым макьлэх. Даринэ икьлэлэгъаджэу Людмила Казачен-кэр зэпимыгъэу мэлъыхьо. Искус-ствэр зы чыплэ зэрымтыр кы-дилыгътэзэ, ригъаджэхэрэм яшлэ-

ныгъэ зэрэхагъэхьахыщтым пыл. Шлэныгъэр тыдэ шылэми улы-кьон фаеу пшъэшъэжыемэ алыгъ. Ныр сыдигъокьлэ гумэкьылэу щыт. Даяни, Даринэ фестивалхэм ахэ-лажэхэу бэрэ слъэгъугъэх. Пшъа-шъэхэм янэу Майе сценэм кыте-мыхьэми, оред къадило, пщынэр кышлэ шлоигъоу тэлъэгъу.

— Улапэ сызэрэщыщым ишлэ-гъэ кытэкьыжыгъэу кысысэхъу, — кьелуатэ ным. — Чылэм пщынаоу,

искусствэм пыщагъэу дэсыр бэ. Пшъашъэхэр Мыекьуапэ ще-джэхэзэ, ялахылы-благъэхэр зыца-гъэгъушхэрэп. Даринэ нахыкьлэ-ми, сэнэхьатэу кыыхыщтым бэ-шлагъэу егупшысагъэу кытилуагъ — искусствэм нэмыкьлэ фаеп. Да-янэ Краснодар щеджэнэу зегъэхьа-зыры. Тыдэ клоштми, ныбджэгъу шыпкьэм фэдэу пщынэр игъус. Сурэтым итхэр: **зшыпхуэ Чэр-каехэу Даянэрэ Даринэрэ.**

СПОРТЫМРЭ ПУНЫГЪЭМРЭ

Джыракъые лъэпсэшлур лъагъэкьуатэ

Нахыжыгъэу Рустам Урысыем и Кьыблэ шьолгыр изэнэкьокьухэм, Темыр Кавказым испартакиадэхэм дзюдомкьлэ ячемпион. Илээс 23-м нэс зыныбжыкьхэм яхэгъэгу зэнэкьокь-кьу ятлонэрэ чыплэр кышчыди-хыгъ, Урысыем дзюдомкьлэ ибэнэ-кло анахь лъэшхэр зыхэлэжыгъэхэ зэнэкьокьум джэрз медалыр кы-щыфагъэшшоагъ. Мыекьопэ кьэ-ралыгъо технологическэ универ-ситетыр мыгъэ кьеухы.

— Тыщыкьлэу зэхьум Айдемыр-рэ сэрырэ тызэбэныщтыгъ, нахь лъэшыр эдгъэшлэным изакъоп бэнаплэм тызыкьлэтехьащтыгъэр, дзюдор тшлогъэшлэгъоныгъ, — кьелуатэ Шъэоцкыкьлэу Рустам. — Джы тионтэгъугъэхэр зэфэшхьа-фых, нахыбэрэмкьлэ упчлэжыгъу тызэфэхужы, тызэбэнырэп.

Айдэмыри ЮФО-м, Темыр Кавказым, Адыгеим дзюдомкьлэ ячемпион. Урысыем студентхэм изэнэкьокьу ятлонэрэ чыплэр кы-щыдихыгъ, илээс 23-рэ зыныбжы-хэм язлукьлэгъоу хэгъэгум шы-кьлэуагъэм джэрз медалыр кышчы-фагъэшшоагъ. Айдемыр Адыгэ кьэралыгъо университетым илэпкь факультет мыгъэ кьеухы.

Зэхэм ятренерэу Беданжэо Рэ-мзанэ кытфилотагъэм анахъэу кыыхэтхыгъэр спортымрэ пуны-гъэмрэ зэрэпкыгъэхэр арых. Ады-

Джыракъые шаплугъэ спортсменхэр Урысыеми, лэкьлэб хэгъэгухэми ащызэлъашлэх. Шъэоцкыкьлэу зэххэу Рустам-рэ Айдемыррэ яцкыкьлэу кышыбулагъэу дзюдом зы-фагъасэ. Адыгэ Республикэм изаслууженнэ тренерэу Акъуш Мыхьамодэ зэххэм яапэрэ тренер.

гагъэр агъэлаплэ, нахыбжыкьхэм лы-тэныгъэ афашы. Гукьлэгъоу ахэлым гъунэ илэп, ныбджэгъушлукъ.

— Адыгэ Республикэм дзю-домкьлэ изэнэкьокьу мы мафэхэм тилагъ, — кытфелуатэ Адыгеим изаслууженнэ тренерэу Бастэ Сэлым. — Мыекьопэ бэнэплэ еджаплэм лъапсэ фэзышлыгъэ тренер цлэ-рылоу Кобл Якъубэ идунай зи-

хьожыгъэм ыуж апэрэу респуб-ликэм икьэлэ шъхьалэ зэлукьлэ-гъухэр шызэхэтцагъэх. Урысыем-рэ Адыгеимрэ якьэралыгъо бы-ракъхэр Шъэоцкыкьлэу зэххэу Ру-стамрэ Айдемыррэ алэтыгъэх. Ащ фэдэ хьугъэ-шлагъэхэр егъаши гум икьыжыщтхэп.

Шъэоцкыкьлэу Рустам, кь 73-рэ, Айдемыр, кь 81-рэ, апэрэ чы-

плэхэр кыдахыгъэх, сэнаушыгъэу ахэлыр алырэгъум кышчагъэлэ-гъуагъ. Зэххэм ябэнаклэ тренерхэ-ри, спортыр зикласэхэри ягуапэу лыплъагъэх.

— Узыгъэсэрэ тренерым угуры-лон фае, — ело Айдемыр. — Уятэу, пшынахыжыгъэу кызыщыбгъэхъоу угот, уедэу. Цыфыгъэ пхэлъын зэрэфаер титренер-кьлэлэгъаджэхэм сыдигъуи кытало.

— Спортым медальхэр кызыр-рэшахыхэрэп дэгъу, — эдэгущы-лэгъур лъегъэкьуатэ Бастэ Сэлым. — Ащ даклоу, лъэпкь шэн-хабзэу тхэлъыхэри тцыгъушхэрэп. Зэх-хэр спортышхом хэтхэу шылэ-ныгъэм зыфагъэхьазыры. Хэгъэгу зэфэшхьафхэм ащылагъэх, алъэ-гъугъэр, зэхыхыгъэр бэ. Яныбджэ-гъухэм затыралэтыкьлэу, адыга-бзэкьлэ дэгъоу мэгушылэх.

Тренерым кьинэу кыбдиллэ-гъурэр кыбгурылоным имэхьанэ Шъэоцкыкьлэу зэххэм дэгъоу зеха-шыкьлэ. Ягухэлхэр цыкьлэхэп, ямедальхэм ахагъахьо ашлоигъу. Якъоджэ гупсэу Джыракъые лъа-псэу шапшыгъэр Мыекьуапэ шагъэ-пытэ, тыгъэу кьафепсырэм инэ-зыйхэм шылэныгъэм кышчыха-хыгъэ лъагъохэр кьегъэшлэтых.

Сурэтым итхэр: **Шъэоцкыкьлэу Айдемыр, Бастэ Сэлым, Шъэо-цкыкьлэу Рустам.**

ФУТБОЛ

Спортыр зикласэмэ яеплэыкьлэхэр

Мыекьопэ футбол командэу «Зэкьошныгъэм» 2012 — 2013-рэ илээс ешлэгъур бэдзэогъу мазэм и 16-м ыуб-лэшт. Блэкыгъэ илээс зэнэкьокьур зэрэкьуагъэм спортыр зикласэмэ еплэыкьлэу фырылэр зэдгъашлэ шлоигъоу «Шъуипчлэмэ тыкьажэ» зыфилорэ тхыгъэр тигъэзет кышчыхэтыуыгъагъ.

Мыекьуапэ шыпсэрэ Бэрэтэ-рэ Аслъан телефонкьлэу кыгъиуа-гъэр римыгъэкьоу, редакцием кьэкьуагъ. Ащ зэрилыгъэрэмкьлэ, аужырэ илээсхэм «Зэкьошны-гъэм» итренерхэр зэп зэрэзэб-

лахуэгъэхэр, ау командэм иешла-кьлэ нахышлэу хьуэрэп. Илээс заулэ-кьлэ узэкьлэбэжыкь, Натхэо Адам тренер шъхьалэу щытыгъ. А лъэхьаным командэм ибюджет бэкьлэ непэрэм нахь мэклагъэми,

нахышлэу ешлэщтыгъ. А. Нат-хьор икьлэрыкьлэу тренер шъхьалэу тырагъэхьажыныр нахышлэу Бэрэтэре Аслъан елытэ.

Щэшлэ Рэмэзанэ стадионым цыкьлорэ ешлэгъумэ шлогъэшлэ-гъонэу яплыщтыгъ, ау зэлукьлэ-гъухэр тикомандэ бэрэ зэрэшлэ-хыхэрэм фэшлэ кьэлэ стадионым клонэу фаеп. Джырэ уахътэ тре-нерэу тилэхэм къахигъэщырэр

опытышхо зилэу Натхэо Адам.

— Командэр непэ кьэзылэты-жыны зыгъэкьыщт тренерэу тилэр Натхэо Адам ары, — ело Щэшлэ Рэмэзанэ. — Стадион дахэ тфашы, ащкьлэ ти Лышхъэу Тхьакьушынэ Аслъан тыфэраз, футбол дахэ Мыекьуапэ тыщеп-лыы тшлоигъу.

Нэклубгор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТЫЛЪ Нурбий.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Кьэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Кьыдзыгъэкьырэр:
Адыгэ Республикэм
лэпкь Иофхэмкьлэ,
Тэкьлэб кьэралхэм
ащыпсэрэ тилэп-
кьэгъухэм адырлэ
зэпхыныгъэхэмкьлэ
ыкьлэ кьэбар жъу-
гъэм иамалхэмкьлэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шъхьалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редактор
шъхьалэм иапэрэ
гуадзэр**

**АУЛЪЭ
Руслъан**

**Редактор шъхьалэм
игуадзэр — пшъэ-
дэкьыжэ зыхырэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен**

**Редакциер
зыдэщылэр:**
385000,
кь. Мыекьуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкьыжэ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын Иофхэмкьлэ,
телерадиокъэтын-
хэмкьлэ ыкьлэ зэлъы-
лэсыкьлэ амалхэмкьлэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шлалэ, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

**Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекьуапэ,
ур. Пионерскэр,
268**

**Пчъагъэр
3541
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2073**

Хэутыным
узыщыкьлэхэнэу щыт
уахътэр
Сыхьатыр 18.00
Зыщыкьлэхэгъэхэ
уахътэр
Сыхьатыр 18.00